

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 373.2.015.31

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2025-20.2>

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ЕФЕКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ СУЧАСНИХ ВИХОВАТЕЛІВ

ВІЛЬХОВА ОКСАНА ГРИГОРІВНА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
oksana.vilhovadinec@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9152-2511

ФАЗАН ТЕТЯНА ПАВЛІВНА

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
fazantp7@gmail.com
orcid.org/0000-0001-9132-9394

У статті аналізується роль сучасної дошкільної освіти в розвитку творчого потенціалу дітей. Акцентується увага на важливості формування індивідуальності, розвитку креативного мислення в дошкільному віці. Розкривається значення педагогічного впливу на стимулювання творчої активності дітей. Аналізується важливість особистісних якостей педагога для ефективного формування мистецько-творчої компетентності дошкільників, як-от наполегливість, цілеспрямованість, власні творчі здібності, невтомність у роботі, почуття емпатії, емоційна стабільність тощо. Обґрунтовано відмінність понять «творчість» і «креативність». Під час написання статті використано теоретичні методи дослідження, а саме: описовий, систематизації теоретичного матеріалу, порівняння, виявлення закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти, узагальнення.

Також розглядаються сучасні ефективні форми роботи вихователя, спрямовані на створення сприятливих умов для формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку. Передусім це організація вихователем проєктної діяльності, що сприяє формуванню комунікативних навичок і вмінню працювати в команді, дає змогу дітям не просто споживати інформацію, а й активно творити, фантазувати та проявляти себе через мистецтво. Окремо підкреслюється необхідність інноваційних підходів в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, що сприяють гармонійному розвитку особистості дитини. Зазначено необхідність використання вихователем у процесі творчого розвитку дітей мультимедійних засобів, як-от інтерактивні дошки, мобільні застосунки для малювання тощо.

Ключові слова: творчість, дошкільна освіта, мистецько-творча компетентність, професійні навички вихователя, творчий розвиток, проєктне навчання, цифрові засоби в дошкільлі.

Постановка проблеми. Сьогодні формування мистецько-творчої компетентності в дітей дошкільного віку у світлі сучасних суспільних вимог зорієнтоване на розвиток особистості дитини, активізацію інтелектуальної діяльності дошкільників, дає можливість дитині знаходити та засвоювати способи пізнання навколишньої дійсності, розвивати творчі здібності та впевненість у своїх силах. Сучасна дошкільна освіта стикається з багатьма викликами: війна, цифровізація,

не вистачає кваліфікованих педагогів, значна кількість молоді виїхала за кордон, складна адаптація програм до індивідуальних потреб дітей, які відвідують садочки в умовах повітряних тривог тощо. Однак творчий розвиток дітей залишається одним із ключових аспектів їх гармонійного зростання.

Творчість допомагає дітям виражати себе, розвивати критичне мислення й емоційний інтелект. У цьому процесі провідну роль відіграє педагог, який повинен не лише любити

дітей, а й розуміти їхні індивідуальні особливості – характер, темп розвитку, інтереси та потреби, успішно володіти внутрішньою та зовнішньою технікою спілкування. Важливо створити умови, де дитина може експериментувати, фантазувати та досліджувати світ через малювання, ліплення, музику, рухливі ігри, театралізацію тощо.

Творчий розвиток дітей потребує різноманітних підходів і методів, вибору ефективних форм роботи, що дадуть змогу кожній дитині розкрити свій потенціал. Вихователь має відігравати роль наставника, який заохочує дітей до творчих пошуків, формує естетичний смак і розвиває уяву через гру, мистецтво й експерименти. Педагогічна майстерність фахівця, ефективне поєднання ним традиційних та інноваційних методів роботи допоможе створити сприятливі умови для творчого самовираження дошкільників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У психологічній і педагогічній науці, вітчизняній та зарубіжній, знаходимо різні підходи до проблеми творчого розвитку дітей дошкільного віку, місця й ролі педагога в цьому процесі. Так, Г. Беленька досліджує творчий розвиток дошкільників через гру, оскільки гра є природним способом пізнання світу для дітей. Гра допомагає розвивати уяву, креативне мислення, комунікативні навички й емоційний інтелект [2]. І. Кондратець акцентує увагу педагогічної спільноти на розвитку творчих здібностей вихованців засобами експериментування, виховання в них творчого підходу до усвідомлення й перетворення навколишньої дійсності, активності та самостійності мислення, що сприятиме досягненню позитивних змін у житті кожної особистості [3]. Значну роль у науковому полі мають дослідження О. Половіної та І. Підлипняк. Науковиці у своїх роботах розкривають особливості формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку, з'ясовують роль різних видів мистецької діяльності для забезпечення максимальної ефективності в процесі творчого розвитку дошкільників [6; 7].

У своїх наукових працях О. Лавріненко детально аналізує майстерність удосконалення зовнішньої та внутрішньої педагогічної

техніки як системи прийомів управління психічним станом педагога й утілення внутрішнього переживання в його тілесній природі [5].

Мета статті – аналіз ефективних форм і методів, які сучасні вихователі можуть використовувати для стимулювання та розвитку творчих здібностей дітей, а також визначення особистісних і професійних якостей педагога, необхідних для формування мистецько-творчої компетентності в дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Дитяча творчість – це одна з найуніверсальніших здібностей, що забезпечує успіх дітей у різноманітній діяльності, їхня здатність до самовираження, фантазії. Щоб розвинути творчі здібності, дитині важливо отримувати якомога більше вражень про навколишній світ під час різних видів діяльності. Згодом вона зацікавиться творчим процесом, спочатку в тій сфері, яка їй найбільше до вподоби, а потім – і в інших видах діяльності, характерних для дошкільного віку. Це можуть бути гра, малювання, конструювання, музичні експерименти, співи, танці, театралізація, читання й інсценування знайомих творів, створення віршів і казок, ручна праця, ліплення, аплікація, робота з геометричними фігурами, графічними символами, а також, звичайно, експериментування [6, с. 30].

Взагалі творчий розвиток дітей дошкільного віку сприяє формуванню нестандартного гнучкого мислення, здатності до самовираження, вміння генерувати оригінальні ідеї, знаходити нові рішення. Важливо акцентувати увагу на тому, що поняття «творчість» і «креативність» – взаємопов'язані, але не тотожні. Основна різниця в тому, що творчість – це сам процес створення чогось нового, оригінального, унікального, що може проявлятися в мистецтві, науці та будь-якій іншій сфері людського буття, тоді як креативність – це здатність особистості мислити нестандартно, вирішувати проблеми завдяки інноваційним методам. Варто зазначити, що креативність не завжди призводить до створення мистецьких творів, але вона важлива для винахідництва та повсякденного життя [4, с. 64].

Сьогодні педагогічна спільнота акцентує увагу освітян на компетентнісному підході до процесу навчання та виховання. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти, мистецько-творча компетентність – це здатність вихованців практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання необхідного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій і почуттів до різних видів мистецтва, елементарно застосувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності. Результатом набуття мистецько-творчої компетентності має бути елементарна обізнаність дитини у специфіці видів мистецтва (художньо-продуктивній, музичній, театральній), ціннісне ставлення до мистецтва й мистецької діяльності, прагнення сприймати різні види мистецтва тощо [1].

Важливо навчити дошкільників ефективно працювати без постійного керівництва з боку дорослих, проявляти в процесі творчості максимум ініціативи, вміти аналізувати нові ситуації і завдання, застосовувати набуті знання в процесі життєдіяльності, взаємодіяти в колективі і, нарешті, приймати самостійні оптимальні рішення.

Щоб ефективно здійснювати формування мистецько-творчої компетентності в дітей дошкільного віку, у професіограмі вихователя повинні переважати такі якості, як наполегливість та цілеспрямованість, власні творчі здібності, невтомність у роботі, почуття емпатії та емоційна стабільність. Він повинен володіти педагогічною технікою (зовнішньою і внутрішньою), тобто комплексом прийомів, які дають можливість краще, яскравіше, талановитіше виявити свою позицію і досягти успіхів в освітньому процесі ЗДО. Педагогам важливо вміти створювати умови для творчого самовираження дітей, збагачувати їхній досвід новими враженнями та стимулювати їх до активного пізнання світу [5].

Взагалі поняття «педагогічна техніка» має такі складові:

– техніка володіння своїм організмом (мімікою, пантомімікою); керування емоціями, настроєм для зняття зайвого психічного напруження, опанування умінням соціальної

перцепції (техніка керування увагою, увагою); техніка мовлення (керування диханням, дикцією, гучністю, темпом мовлення);

– техніка організації контакту, управління педагогічним спілкуванням; техніка навіювання тощо [5].

Ефективними формами роботи сучасних вихователів з розвитку творчих здібностей дошкільників можна назвати передусім організацію проектної діяльності, що сприяє формуванню комунікативних навичок і вмінню працювати в команді, дає змогу дітям не просто споживати інформацію, а й активно творити, фантазувати та проявляти себе через мистецтво.

Організація проектної діяльності засобами різних видів мистецтва може бути реалізована, наприклад, через театралізацію, малювання, музику та казкотерапію. До прикладу, спочатку вихователь може обговорити з дітьми, які казки їм подобаються, використавши при цьому прийом мотиваційного впливу (загадкова поява чарівного листа від казкового героя). Наступним етапом реалізації цього творчого проекту може бути літературно-художня діяльність дітей, які малюють ілюстрації до казки або придумують власну.

Наступний етап – театральна діяльність учасників освітнього процесу, підготовка костюмів і декорацій, інсценізація казки. До цієї діяльності варто залучати батьків. Також потрібно комплексно підійти до реалізації цього проекту, обов'язково використати музично-рухову діяльність, вивчення пісень і танців, які відповідають темі казки. Наступним етапом може бути аплікація або ліплення героїв казки.

Обов'язковою складовою проекту є колективна творча робота (наприклад, виготовлення спільної книжки-казки з організацією виставки для батьків або дітей інших груп закладу дошкільної освіти). Фото-, відеофіксація, висвітлення проведеної діяльності в соціальних мережах – це сприятиме підвищенню пізнавальної активності вихованців і позитивній оцінці з боку батьків. На підсумковому етапі варто обговорити отримані результати з колегами, поділитися вра-

женнями, окреслити перспективи подальшої роботи [8, с. 152].

Варто зазначити, що в процесі творчого розвитку вихованців сучасному педагогу надзвичайно допоможуть мультимедійні засоби, як-от інтерактивні дошки, мобільні застосунки для малювання та доступ до віртуальних музеїв, галерей тощо, що дасть змогу дітям по-новому взаємодіяти з мистецтвом. Такі технології розширюють можливості самовираження та роблять процес навчання захопливим і цікавим. Звичайно, це залежить від матеріальних можливостей кожного закладу дошкільної освіти, особливо, якщо враховувати сучасні воєнні умови.

Висновки. Таким чином, творчий розвиток дітей дошкільного віку є важливим напрямом

сучасної педагогіки, що сприяє формуванню креативності, самостійного мислення й емоційної виразності дітей. Успішна організація творчої діяльності в закладі дошкільної освіти потребує від вихователів професійної майстерності, використання інноваційних підходів, сучасних форм роботи та індивідуалізації освітнього процесу. Під час реалізації цієї мети досить важливим є удосконалення форм і методів педагогічного впливу, що дає змогу вихователям забезпечити сприятливе середовище для розкриття творчого потенціалу кожної дитини.

Перспективами подальших наукових розвідок у цьому напрямі можуть бути дослідження балансу між цифровими та традиційними методами формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти : [нормативний документ]. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 20.03.2025).
2. Беленька Г., Семенов О. Творчо спрямована особистість в грі. *Дошкільне виховання*. 2020. № 4. С. 3–6. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32284/1/H_Bielenka_O_Semenov_TSONVG_2020.pdf (дата звернення: 20.03.2025).
3. В'язовська О., Кондратець І. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобом експериментування з матеріалами. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : матеріали II Всеукраїнського науковопрактичного семінару (20 травня 2021 р., м. Київ)*. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2021. С. 63–67. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725229/1/%D0%9C-%D0%BB%D0%B8%20%D0%86%D0%86%20%D1%81%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%83_20.05.2021.pdf (дата звернення: 21.03.2025).
4. Дихта-Кіф В. Творчий розвиток дітей дошкільного віку. *Зростаюча особистість у смислозмісних образах : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 23 листопада 2023 р.). Івано-Франківськ : НАІР, 2023. С. 63–68. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739274/1/Zbirnyk-23.11.2023.pdf> (дата звернення: 21.03.2025).
5. Лаврінченко О. Майстерність удосконалення зовнішньої та внутрішньої педагогічної техніки майбутнього вчителя : *методичні рекомендації*. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. 126 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729180/1/%D0%9B%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%90.pdf> (дата звернення: 20.03.2025).
6. Підліпняк І. Театралізована діяльність як засіб розвитку творчої особистості дітей дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2022, Вип. 4. С. 29–35. <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.5>.
7. Половіна О. Мистецька освіта дошкільнят: свобода, творчість, інтеграція. *Дошкільне виховання*. 2019. № 5. С. 3–8. URL: <https://dv.in.ua/2019-5/p3> (дата звернення: 21.03.2025).
8. Старовайт Л., Ліхичка Л. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022, Вип. 64. С. 147–160. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-64-147-160>.

CREATIVE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN: EFFECTIVE FORMS OF WORK USED BY MODERN EDUCATORS

VILKHOVA OKSANA HRYHORIVNA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Preschool Education
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

FAZAN TETYANA PAVLIVNA

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Preschool Education
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Introduction. *In the context of today's societal challenges – including war, digitalization, and the outmigration of young professionals – the issue of fostering artistic and creative competence in preschool children is becoming increasingly relevant. Creativity is a key component of a child's harmonious development. It promotes self-expression, critical thinking, and emotional intelligence. Modern preschool education requires not only adaptation to rapid societal changes but also the development of innovative forms of work to stimulate each child's creative potential.*

Purpose. *The purpose of the article is to analyze the effective forms and methods used by contemporary preschool educators to stimulate and develop the creative abilities of children, as well as to define the personal and professional qualities necessary for educators to foster artistic-creative competence in early childhood.*

Methods. *The research is based on the analysis and synthesis of current pedagogical and psychological literature, comparative analysis of educational approaches, systematization of practical experience in preschool institutions, and pedagogical observation. The article examines both traditional and innovative forms of creative activity in preschool settings.*

Results. *The study reveals that successful creative development in preschool children is facilitated by an educational environment that encourages experimentation, imagination, and artistic expression through diverse activities such as drawing, modeling, music, theater, movement games, and storytelling. The effectiveness of project-based learning through artistic activities – including dramatization, visual arts, music, and fairy-tale therapy – is highlighted as a powerful tool for developing teamwork, communication skills, and artistic taste. The article emphasizes that the integration of digital tools, such as interactive whiteboards and mobile applications, significantly expands the possibilities for children's artistic interaction with the world.*

Originality. *This article offers a comprehensive look at the role of the educator in developing creative potential among preschool children, underscoring the necessity of pedagogical mastery and emotional resilience. It introduces a structured model of project-based creative activities in preschool education, which includes active collaboration with parents and multimedia integration. Furthermore, it distinguishes between creativity and creativity-based thinking (creative thinking), providing theoretical and practical implications for both.*

Conclusions. *Creative development in preschool-aged children is a vital area of modern pedagogy, contributing to their independent thinking, originality, and emotional expressiveness. Effective implementation of creative activities in preschool settings requires highly competent and empathetic educators who can combine traditional and digital methods, apply project-based approaches, and adapt educational content to individual needs. The development of artistic and creative competence is not only a pedagogical task but also a prerequisite for a child's successful socialization and personal growth. Future research should explore the optimal balance between digital tools and traditional methods in shaping the artistic and creative competence of preschoolers.*

Key words: *creativity, preschool education, artistic and creative competence, educator's professional skills, creative development, project-based learning, digital tools in early childhood.*

REFERENCES

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity: [normatyvnyi dokument]. (2021) [Basic component of preschool education: [regulatory document]]. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoi%20osvity.pdf (accessed: 20.03.2025).
2. Bielenka, H., Semenov, O. (2020). Tvorcho spriamovana osobystist v hri [Creatively oriented personality in play]. *Doshkilne vykhovannia*, 4, 3–63. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32284/1/H_Bielenka_O_Semenov_TSONVG_2020.pdf (accessed: 20.03.2025).
3. Viazovska, O., Kondratets, I. (2021). Rozvytok tvorchykh zdibnostei ditei starshoho doshkilnogo viku zasobom eksperymentuvannia z materialamy [Development of creative abilities in older preschool children through experimentation with materials]. *Hotovnist dytyny starshoho doshkilnogo viku do navchannia v umovakh reformuvannia ukrainskoi shkoly: materialy II Vseukrainskoho naukovopraktychnoho seminaru*

(20 travnia 2021 r., m. Kyiv). Kyiv: Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 63–67. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725229/1/%D0%9C-%D0%BB%D0%B8%20%D0%86%D0%86%20%D1%81%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%83_20.05.2021.pdf (accessed: 21.03.2025 r.).

4. Dykhta-Kiff, V. (2023). Tvorchyi rozvytok ditei doshkilnoho viku [Creative development of preschool children]. *Zrostaiucha osobystist u smyslotsinnisnykh obrysakh: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, 23 lystopada 2023 r.). Ivano-Frankivsk: NAIR, 63–68. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739274/1/Zbirnyk-23.11.2023.pdf> (accessed: 21.03.2025 r.).
5. Lavrinenko, O. (2020). Maisternist udoskonalennia zovnishnoi ta vnutrishnoi pedahohichnoi tekhniky maibutnoho vchytelia: metodychni rekomendatsii [Master of improving the external and internal pedagogical techniques of the future teacher: methodological recommendations]. Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729180/1/%D0%9B%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%90..pdf> (accessed: 20.03.2025).
6. Pidlypniak, I. (2022). Teatralizovana diialnist yak zasib rozvytku tvorchoi osobystosti ditei doshkilnoho viku [Theatrical activity that supports the development of the creative personality of a preschool child]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 29–35. <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.5>.
7. Polovina, O. (2019). Mystetska osvita doshkilniat: svoboda, tvorchist, intehtratsiia [Preschooler's mystical education: freedom, creativity, integration]. *Doshkilne vykhovannia*, 5, 3–8. URL: <https://dv.in.ua/2019-5/p3> (accessed: 21.03.2025).
8. Starovait, L., Likhitska, L. (2022). Rozvytok khudozhno-tvorchykh zdibnostei ditei starshoho doshkilnoho viku zasobamy dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva [Development of artistic and creative abilities of children of older preschool age using decorative and functional arts]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 64, 147–160. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-64-147-160>.